

องค์การและเครือข่ายทางเกษตรและสิ่งแวดล้อม

ในสังคมปัจจุบันนี้ จะเห็นว่าการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นกิจกรรมการค้า การเมือง การศาสนา การทหาร การศึกษา และอื่นๆ ทุกอย่างล้วนแต่ดำเนินงานเป็นกลุ่มบุคคลทั้งสิ้น แทบไม่มีกิจกรรมอื่นใดในด้านต่างๆ ในสังคมที่สามารถดำเนินการได้เองตามลำพังคนเดียวให้เจริญก้าวหน้า จะต้องมีการประสานงานของฝ่ายต่างๆ ในกลุ่มนั้นเพื่อให้ผลงานที่ออกมามีประสิทธิภาพและประสิทธิผล การทำงานในลักษณะดังกล่าวนี้เราจึงเรียกว่า การจัดองค์การ ซึ่ง ธงชัย (2535) ได้กำหนดลักษณะขององค์การดังนี้คือ

1. เป็นกลุ่มของบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป
2. มีการรวมตัวเข้าเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และร่วมกันทำงานในลักษณะกลุ่มที่มีการรวบรวมทรัพยากร และความพยายามของทุกฝ่ายมาดำเนินการร่วมกัน
3. มุ่งที่จะดำเนินการให้บรรลุถึงผลสำเร็จในเป้าหมายที่สูงขึ้น ซึ่งไม่อาจทำให้สำเร็จลงได้ด้วยการทำงานโดยลำพังอิสระ

ประโยชน์ขององค์การ

จากเหตุผลในการจัดตั้งองค์การก็เพื่อตอบสนองความต้องการของคนทั้งนั้นไม่ว่าจะตอบสนองทางด้านจิตใจหรือทางด้านวัตถุก็ตาม ประโยชน์ขององค์การในด้านการตอบสนองความต้องการทางด้านจิตใจ ได้แก่ องค์การศาสนา สโมสรหรือองค์การสาธารณะกุศลต่างๆ ล้วนแต่เป็นองค์การที่มีวัตถุประสงค์เพื่อการตอบสนองความพอใจทางด้านจิตใจให้แก่สมาชิกของตนโดยตรง ส่วนประโยชน์ขององค์การในด้านการตอบสนองความต้องการทางด้านวัตถุประสงค์ได้แก่ การจัดตั้งองค์การขึ้นมา เพื่อมุ่งหวังเพิ่มกำลังความสามารถในการผลิตให้สูงขึ้นตามกำลังความสามารถเฉพาะของแต่ละบุคคลแต่ละฝ่ายในองค์การ และนอกจากนี้ก็ยังเป็นการช่วยในการทำงานให้รวดเร็วและแข่งกับเวลา การจัดองค์การจะเป็นการช่วยระดมกำลังคนเพื่อใช้ความสามารถในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้อย่างรวดเร็วทันต่อเวลาและเหตุการณ์

ความหมายขององค์การ

ก่อนอื่นควรทำความเข้าใจกับความหมายขององค์การให้ชัดเจนก่อนว่าหมายถึงอะไร ซึ่งมีผู้ให้ความหมายขององค์การไว้หลายความหมายด้วยกัน ในที่นี้จะขอนำความหมายขององค์การจากนักวิชาการหลายท่านมาเป็นตัวอย่ง เพื่อให้นิสิตได้มีความเข้าใจพื้นฐานเกี่ยวกับความหมายขององค์การ ดังต่อไปนี้

1. องค์การ คือ กลุ่มของบุคคลที่ทำงานร่วมกันภายใต้โครงสร้างที่กำหนดไว้เพื่อการบรรลุเป้าหมายของกลุ่ม (สมยศ, 2540)
2. องค์การ คือ การรวมตัวของคนตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการทำกิจกรรมหรืองานอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยอาศัยกระบวนการจัดโครงสร้างของกิจกรรมออกเป็นประเภทต่างๆ มีการแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบของสมาชิกในองค์การให้นำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ (พะยอม, 2538)
3. องค์การ คือ กลุ่มบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป มีจุดมุ่งหมายร่วมกันในการทำกิจกรรม โดยมีปฏิสัมพันธ์โต้ตอบไปมาระหว่างกันทั้งภายในและภายนอกองค์การ (สัมพันธ์, 2540)
4. องค์การ คือ กระบวนการจัดความสัมพันธ์ระหว่างกันของมนุษย์ในรูปใดรูปหนึ่ง เพื่อทำงานให้สำเร็จตามจุดมุ่งหมายร่วมกัน ซึ่งจะประกอบไปด้วยภาวะหรือหน้าที่สัมพันธและประสานกันเข้า และมีการเกี่ยวพันระหว่างหน้าที่งานกลุ่มต่างๆ และระหว่างหน้าที่งานต่างๆ ขององค์การสัมพันธ์กันอย่างเป็นระเบียบ (Hicks, 1972)
5. องค์การ คือ การจัดระบบโครงสร้างที่กำหนดลักษณะเฉพาะของบุคคล เพื่อให้บุคคลบรรลุจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้เฉพาะเจาะจง (Robbins, 1994)
6. องค์การ คือ การรวมตัวของบุคคล เพื่อให้เกิดความสัมพันธ์กันในเชิงสังคม วัฒนธรรม และพฤติกรรมของคนในสังคม (Koontz, 1990)

ประเภทขององค์การ

การแบ่งประเภทขององค์การสามารถแบ่งออกได้หลายลักษณะขึ้นอยู่กับว่าจะใช้เกณฑ์ใดในการแบ่ง ซึ่ง สมยศ (2540) ได้แบ่งลักษณะขององค์การออกเป็น 4 กลุ่ม

- องค์การที่มุ่งกำไรและองค์การที่ไม่มุ่งกำไร (for profit and not for profit organization)

- องค์การผลิตและองค์การบริการ (manufacturing and service organization)
- องค์การภาคเอกชนและองค์การภาครัฐ (private sector and public sector organization)
- องค์การที่เป็นทางการและ องค์การที่ไม่เป็นทางการ (formal and informal organization)

ในขณะที่ พะยอม (2538) ได้แบ่งประเภทขององค์การ เป็นองค์การแบบปฐมภูมิ (primary organization) ซึ่งเป็นองค์การที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติสมาชิกมีความสนิทคุ้นเคยกัน การติดต่อสื่อสารและความสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลเป็นแบบส่วนตัว ส่วนองค์การอีกประเภทหนึ่ง เรียกว่าองค์การแบบทุติยภูมิ (secondary organization) เป็นองค์การที่เกิดขึ้นจากความสัมพันธ์กันอย่างมีเหตุผล และบทบาทหน้าที่ที่ถูกกำหนดระหว่างสมาชิกในองค์การ

องค์การระบบราชการ (Bureaucratic Organization)

เป็นองค์การรูปแบบหนึ่งที่มีความสำคัญ มีลักษณะเฉพาะขององค์การ มีการจัดลำดับชั้นอย่างเป็นระบบ เป็นองค์การที่มีขนาดใหญ่มาก อาศัยกฎระเบียบที่แน่นอนในการบังคับบัญชา โดยปกติระบบราชการจะหมายถึงการบริหารงานของรัฐบาล สำหรับในองค์การเอกชนขนาดใหญ่อาจใช้ระบบราชการในการบริหารก็ได้ ดังนั้นนิสิตควรจะต้องศึกษาไว้ เนื่องจากองค์การระบบราชการนับว่ามีความเกี่ยวข้องและเป็นส่วนหนึ่งที่เกี่ยวข้องชีวิตความเป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นสมาชิกในระบบราชการ หรือเป็นผู้ที่รับบริการจากองค์การที่เรียกว่าระบบราชการ

แนวคิดเกี่ยวกับระบบราชการเกิดขึ้นจากแนวคิดของ แมกซ์ เวเบอร์ ซึ่งได้ให้ความหมายของระบบราชการว่าเป็นการใช้อำนาจปกครอง โดยอำนาจนี้มีรากฐานจากความถูกต้องที่คนในสังคมยอมรับได้ซึ่ง เวเบอร์ได้แบ่งอำนาจออกเป็น 3 ประเภทดังนี้คือ (พะยอม, 2538)

1. อำนาจตามลักษณะส่วนตัวหรือบารมี เป็นอำนาจที่มีลักษณะเด่นเป็นคุณสมบัติพิเศษของบุคคล เช่น วีรบุรุษผู้ยิ่งใหญ่ ผู้นำทางทหาร กษัตริย์ อำนาจในลักษณะนี้เป็นอำนาจการปกครองในลักษณะจะรักภักดี
2. อำนาจตามประเพณีนิยม เป็นการใช้อำนาจโดยปราศจากคณะผู้บริหาร เป็นเรื่องของความจงรักภักดีที่ปฏิบัติต่อกันมาจนเป็นประเพณีของสังคมนั้นๆ
3. อำนาจตามกฎหมาย เป็นการใช้อำนาจตามที่ระบุหรือกำหนดไว้ในกฎหมาย อำนาจนี้เป็นอำนาจตามตำแหน่ง ขอบเขตอำนาจมีเท่าที่กำหนดไว้ในกฎหมายเท่านั้น

ระบบราชการตามแนวคิดของเว็บเบอร์น่าจะเป็นระบบของการจัดการองค์การที่ดีที่สุดเมื่อเทียบกับองค์การในลักษณะอื่นๆ และเป็นระบบที่ใช้ในการบริหารประเทศเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็มีผู้วิจารณ์ระบบราชการไว้หลายประเด็น ซึ่ง ดิน (2534) ได้สรุปข้อวิจารณ์เหล่านั้นไว้ดังนี้

1. การมองระบบราชการตามความเห็นของ ไครซีเยร์ เห็นว่าระบบราชการเป็นระบบที่มีแต่ความเชื่องช้า ไม่สามารถปรับตัวเพื่อตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เนื่องจากการทำงานส่วนใหญ่เป็นการทำงานประจำ การตัดสินใจไม่ได้อยู่บนพื้นฐานของข้อมูล การทำงานอาศัยความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่าง ทำให้บุคลากรใจแคบทำงานเฉพาะพวกตน การทำงานอยู่ภายใต้ระเบียบกฎเกณฑ์ คนทำงานไม่ชอบเข้ามามีส่วนร่วมแบบซึ่งหน้า เนื่องจากไม่อยากเสี่ยงต่อการถูกลงโทษ
2. การมองระบบราชการของดาวนส์ มองว่าระบบราชการมีทั้งส่วนดีและส่วนเสีย ข้าราชการพยายามที่ปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมาย เพื่อเพิ่มอรรถประโยชน์ของตนเอง และองค์การให้สูงสุด ข้าราชการมีเป้าหมายที่จะได้มาซึ่งอำนาจ บารมี เกียรติศักดิ์ ความมั่นคง ความสะดวกสบาย ความภาคภูมิใจของตน ความจงรักภักดีต่อองค์การ และเป้าหมายการรับใช้ประชาชน

ความสำคัญของการจัดองค์การ

จากความเป็นอยู่ในชีวิตประจำวันของมนุษย์ในปัจจุบันจำเป็นต้องร่วมกันทำงานเป็นกลุ่มรวมตัวเป็นกลไกหรือโครงสร้าง ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์เข้าทำงานร่วมกันได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นการจัดองค์การจึงมีความสำคัญที่พอจะสรุปได้ดังนี้ (ธงชัย, 2535)

1. แสดงให้เห็นกระแสการไหลของงานที่เกิดขึ้นในองค์การ
2. ช่วยให้ผู้ปฏิบัติงานทราบถึงขอบเขตของงานที่จะต้องปฏิบัติ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การ
3. เป็นกรอบที่ช่วยเชื่อมโยง การทุ่มเทความพยายามจากขั้นตอนการวางแผน ไปสู่ผลสำเร็จในขั้นตอนของการควบคุมการทำงาน
4. การจัดช่องทางเพื่อการติดต่อสื่อสารและการตัดสินใจระหว่างบุคคลในองค์การ
5. ป้องกันการทำงานซ้ำซ้อนและขัดข้องขัดแย้งในหน้าที่งานของสมาชิกในองค์การ
6. ช่วยให้อำนาจชัดเจน และจัดกิจกรรมให้สัมพันธ์กับเป้าหมายต่างๆ

หลักการจัดองค์การ

การจัดองค์การนั้นมีหลักการในการจัดอยู่ 3 ประการ (ธงชัย, 2535)

1. หลักของการแบ่งแยกแรงงานกันทำ มนุษย์เข้ามาร่วมกันทำงาน เพื่อวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งนั้น การที่จะให้วัตถุประสงค์บรรลุผลก็ต่อเมื่อได้มีการแบ่งแยกแรงงานกันทำตามความถนัด ตามความรู้ความสามารถของคนในองค์การ เพื่อให้เกิดประโยชน์แก่กลุ่มโดยส่วนรวมสูงสุด

2. หลักการกำหนดอำนาจหน้าที่ ในการทำงานของคนในแต่ละองค์การต่างคนต่างความคิด ดังนั้นบุคคลต่างๆ เหล่านั้นจะมีเป้าหมายของตัวเอง อยากรที่จะทำอะไรตามความต้องการของตนเองอยู่ด้วย การที่จะทำงานให้เกิดผลสำเร็จต่อส่วนรวมของกลุ่มได้นั้นจำเป็นที่จะต้องให้มีผู้มีอำนาจคอยควบคุมและสั่งการกำกับให้ทุกคนที่อยู่ในองค์การทำงานเพื่อความสำเร็จของกลุ่มด้วย

3. หลักของการจัดความสัมพันธ์ต่างๆ ในองค์การนั้นบุคคลเข้ามาร่วมกันทำงานหลายคนต่างคนต่างความรู้ต่างความสามารถ แต่การทำงานของแต่ละคนแต่ละฝ่ายจะต้องมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันไม่มากก็น้อย เพื่อให้การทำงานเป็นไปอย่างมีระเบียบและไม่ขัดแย้งกัน เรื่องความสัมพันธ์เหล่านี้ได้แก่ ความสัมพันธ์ของบุคคลต่างๆ และของกลุ่มย่อยต่างๆ ที่ทำงานร่วมกันในองค์การ และเพื่อให้มีการร่วมมือกันทำงานร่วมกันในกลุ่มหรือองค์การ

โครงสร้างขององค์การ

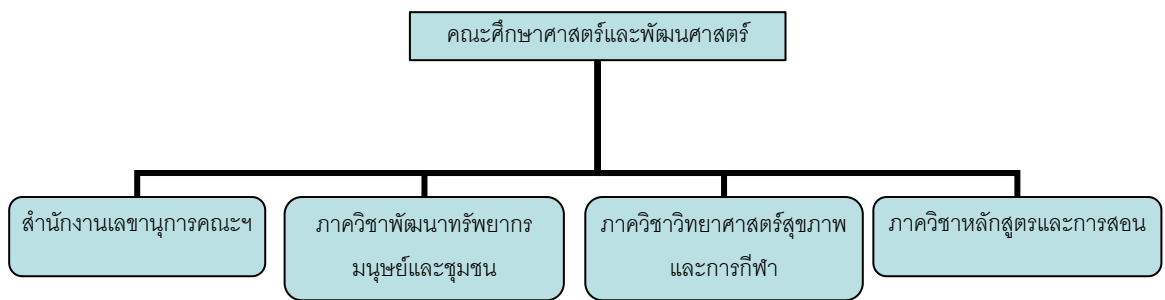
การจัดโครงสร้างขององค์การนั้นมีจุดมุ่งหมายให้ผู้บริหารสามารถดำเนินกิจกรรมขององค์การได้ประสบผลสำเร็จและมีประสิทธิภาพ (Koontz, 1990) โดยทั่วไปโครงสร้างขององค์การจะแสดงออกมาในลักษณะของแผนภูมิองค์การ (organization chart) ซึ่งทำให้มองเห็นความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างว่าใครทำหน้าที่อะไร มีอำนาจในการสั่งการในระดับใดได้บ้าง

โครงสร้างขององค์การเป็นสิ่งที่บ่งบอกความสัมพันธ์ในการทำงานให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่ง พะยอม (2538) ได้สรุปหน้าที่ของโครงสร้างองค์การดังนี้

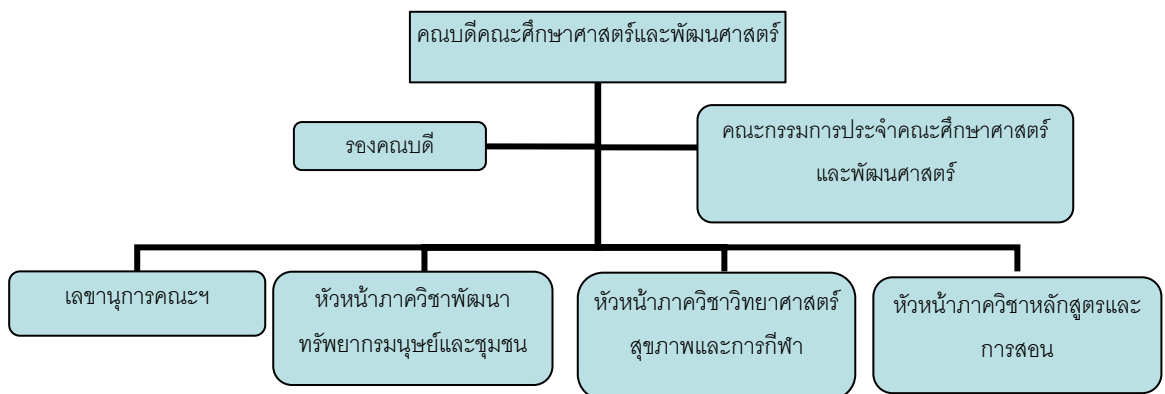
1. โครงสร้างขององค์การกำหนดหน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกในองค์การว่าใครรับผิดชอบทำอะไร ใครบังคับบัญชาใคร
2. โครงสร้างขององค์การได้แสดงให้เห็นการติดต่อสื่อสารและการประสานงานในการรวมกิจกรรมและบุคคลประเภทต่างๆ เข้าด้วยกัน

3. โครงสร้างขององค์การกำหนดการตัดสินใจให้แก่ฝ่ายบริหารระดับสูงในองค์การว่าอำนาจการตัดสินใจในแต่ละเรื่อง ใครเป็นผู้มีอำนาจในการตัดสินใจ
4. โครงสร้างขององค์การกำหนดความสมดุลอย่างเหมาะสมและการให้ความสำคัญแก่กิจกรรม

โดยปกติการกำหนดแผนภูมิโครงสร้างขององค์การจะมีอยู่ 2 ลักษณะคือ แผนภูมิโครงสร้างขององค์การ และแผนภูมิโครงสร้างการบริหารองค์การ เพื่อให้เกิดความเข้าใจที่ชัดเจนจึงขอนำตัวอย่างการจัดโครงสร้างองค์การ ในระดับคณะของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์มาแสดงดังนี้

ภาพที่ 6.1 แสดงแผนภูมิโครงสร้างของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์

ภาพที่ 6.2 แสดงแผนภูมิโครงสร้างการบริหารของคณะศึกษาศาสตร์และพัฒนศาสตร์

แผนภูมิโครงสร้างองค์การที่นำมาแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง เป็นโครงสร้างองค์การที่สามารถพบเห็นได้โดยทั่วไป ซึ่งเรียกว่าแผนภูมिแนวตั้ง โดยที่ผู้บริหารสูงสุดจะอยู่ส่วนบนสุด สายการบังคับบัญชาจะเป็นจากบนลงล่าง นอกจากนี้ยังมีแผนภูมิในลักษณะอื่นเช่น แผนภูมิในแนวระดับ และแผนภูมิแบบวงกลม ซึ่งแผนภูมิใน 2 ลักษณะหลังนี้จะไม่ค่อยได้พบมากนัก

หลักการกำหนดโครงสร้างขององค์การ

จากตัวโครงสร้างขององค์การที่นำมาเสนอให้เห็นนั้น ก่อนที่จะได้แผนภูมิดังกล่าว ต้องมีการพิจารณาไตร่ตรองเป็นอย่างดีแล้วว่า โครงสร้างขององค์การดังกล่าวเป็นโครงสร้างที่เหมาะสมต่อการทำงาน ื่อต่อการบริหารองค์การให้เจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ในการจัดทำโครงสร้างขององค์การดังกล่าวจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์พื้นฐานในการกำหนดโครงสร้างขององค์การ ซึ่งพะยอม (2538) ได้กำหนดหลักเกณฑ์พื้นฐานไว้ดังนี้

1. พิจารณาวัตถุประสงค์ขององค์การ
2. กำหนดแนวทางในการดำเนินงานที่สอดคล้องกันเป็นเอกภาพในการปฏิบัติงาน
3. การแบ่งงานและกำหนดความเชี่ยวชาญเฉพาะอย่างของสมาชิกในองค์การ
4. การกำหนดลักษณะของงาน โครงสร้างขององค์การต้องแสดงให้เห็นลักษณะงานของสมาชิกในองค์การได้อย่างชัดเจน
5. จำแนกหน้าที่ของสายปฏิบัติงานและสายที่ปรึกษาออกจากกันให้ชัดเจน
6. กำหนดสายการบังคับบัญชาที่ชัดเจน
7. กำหนดอำนาจและความรับผิดชอบให้ชัดเจน
8. มีเอกภาพในสายบังคับบัญชา
9. ความสมดุลของจำนวนคนที่อยู่ใต้บังคับบัญชา
10. ความสมดุลของปัจจัยต่างๆ
11. การติดต่อสื่อสารในสายการบังคับบัญชา
12. ความยืดหยุ่นของโครงสร้างองค์การ
13. ความต่อเนื่องในการดำเนินงานขององค์การ
14. การออกแบบโครงสร้างควรคำนึงเหตุการณ์พิเศษ นอกเหนือจากการดำเนินการประจำวัน

องค์การทางการศึกษาเกษตร

จากหลักการและประโยชน์ของการทำงานในรูปแบบขององค์การ จึงทำให้นักการศึกษาเกษตรเกิดแนวความคิดถึงเห็นประโยชน์ขององค์การที่จะก่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าในวงการศึกษาจึงได้จัดตั้งองค์การที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาเกษตรไม่ว่าจะเป็นองค์การทางการศึกษาเกษตรในระบบโรงเรียนหรือนอกระบบโรงเรียนก็ตาม องค์การทางการศึกษาเกษตรต่างก็มีจุดมุ่งหมายที่จะฝึกกำลังคนทางด้านเกษตรให้รู้จักกระบวนการของการทำงานในลักษณะขององค์การ สำหรับองค์การทางการศึกษาเกษตรในระบบโรงเรียนนั้นได้แก่ องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อ.ก.ท.) ส่วนองค์การทางการศึกษาเกษตรนอกโรงเรียนได้แก่ กลุ่มยุวเกษตรกร กลุ่มเกษตรกร กลุ่มแม่บ้านเกษตรกร เป็นต้น

ในที่นี้จะขอยกตัวอย่างการจัดองค์การทางการศึกษาเกษตรบางองค์การที่เกี่ยวข้องกับการทำงานตามสาขาอาชีพของนิสิตเพื่อจะได้เห็นรูปแบบในการจัดองค์การได้ชัดเจนดังนี้

องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อ.ก.ท.)

1. ความเป็นมา

องค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (อ.ก.ท.) เป็นองค์การที่ก่อตั้งโดยอาศัยแนวคิดขององค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งสหรัฐอเมริกา (Future Farmers of America, FFA) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ก่อตั้งขึ้นเพื่อช่วยพัฒนาบุคลิกภาพและลักษณะผู้นำของนักเรียนเกษตร กิจกรรม FFA เริ่มก่อตั้งครั้งแรกในรัฐ Virginia โดยใช้ชื่อว่า Future Farmers of Virginia (FFV) ต่อมารูปแบบของกิจกรรมนี้ได้รับการยอมรับในระดับประเทศจึงได้จัดตั้งเป็นองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งสหรัฐอเมริกา (FFA) โดยมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาคุณลักษณะความเป็นผู้นำและมีบุคลิกที่ดี สามารถทำงานร่วมกันได้ และเป็นพลเมืองดีของประเทศชาติ กิจกรรม FFA เป็นกิจกรรมที่มีกฎหมายรองรับ (Public Law 740) โดยมีชื่อเรียกกฎหมายฉบับนี้ว่า "Incorporation of the Future Farmers of America" กิจกรรม FFA เป็นกิจกรรมที่มีโครงสร้างในการดำเนินงานที่เป็นระบบ มีโครงสร้างการบริหารงานตั้งแต่ระดับชาติ ระดับรัฐ จนกระทั่งระดับหน่วย (ฝ่ายพรรค และ ประสงค์, 2548)

การจัดหลักสูตรทางด้านอาชีพเกษตรกรรมเพื่อพัฒนาความเป็นผู้นำและความสามารถผู้เรียนโดยอาศัยกิจกรรม FFA ช่วยกระตุ้นส่งเสริมหรือเป็นแรงบันดาลใจให้นักเรียน

เกษตรต้องการทำกิจกรรมทางด้านการเกษตร กิจกรรม FFA เปรียบเสมือนเป็นห้องปฏิบัติการในการพัฒนาประยุกต์ความรู้จากห้องเรียนสู่การปฏิบัติจริง (Newcomb, 1993)

ประเทศไทยนำเอารูปแบบกิจกรรม FFA มาเป็นต้นแบบในการจัดตั้งองค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย(อกท.) ด้วยเหตุที่ในขณะนั้นมีครูเกษตรได้ทุน AID ไปศึกษาต่อที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ได้เห็นการพัฒนาบุคลิกภาพของนักเรียนเกษตรในรูปแบบของ FFA ใช้ได้ดีในสหรัฐอเมริกา โดยนำมาทดลองใช้ครั้งแรกที่วิทยาลัยเกษตรกรรมแม่โจ้ ในปี พ.ศ. 2504 และได้รับผลเป็นที่น่าพอใจ หลังจากนั้นในช่วงปี พ.ศ. 2510-2516 กิจกรรม อกท. เริ่มเป็นปีกแผ่นมากขึ้น เนื่องจากได้รับความช่วยเหลือจากผู้เชี่ยวชาญอเมริกันประจำโครงการเงินกู้เพื่อพัฒนาอาชีวศึกษา ทั้งนี้กรมอาชีวศึกษาได้กำหนดกฎระเบียบและวิธีการดำเนินกิจกรรม อกท. ไว้อย่างชัดเจน ปัจจุบันกิจกรรม อกท. ยังคงดำเนินการได้อย่างเข้มแข็งในวิทยาลัยเกษตรและเทคโนโลยีทุกแห่ง และมีการจัดประชุมวิชาการระดับชาติทุกปีจนถึงปัจจุบันนี้ นอกจากนี้ยังมีเครือข่ายระหว่างประเทศในการร่วมทำกิจกรรมอีกด้วย (ผ่องพรรณ และประสงค์, 2548)

2. การจัดระดับ อกท.

ตามระเบียบและวิธีปฏิบัติขององค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทยได้แบ่งอกท. ออกเป็น 3 ระดับ ตามโครงสร้างการบริหารคือ

1. ระดับหน่วย ซึ่งอยู่ในสถานศึกษาในแต่ละจังหวัด
2. ระดับภาคแบ่งออกเป็น 4 ภาค คือภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้
3. ระดับชาติ

ในส่วนของสมาชิกสามัญ แบ่งออกเป็น 4 ประเภท คือ สมาชิกใหม่ สมาชิกระดับหน่วย สมาชิกระดับภาค สมาชิกระดับชาติ การเลื่อนระดับสมาชิกให้สูงขึ้นจะต้องผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามระเบียบวิธีปฏิบัติขององค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทยว่าด้วยการเลื่อนระดับสมาชิก พ.ศ. 2543

ในขณะเดียวกันมีการคัดเลือกสมาชิกดีเด่น ในระดับหน่วย ระดับภาค และระดับชาติ ซึ่งสมาชิกดีเด่นในระดับชาติจะได้รับรางวัลพระราชทานจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี

3. การประชุมวิชาการ อกท.

อกท. จะมีการประชุมวิชาการ แต่ระดับอย่างน้อยปีการศึกษาละ 1 ครั้ง โดยเริ่มจากระดับหน่วย ระดับภาค และระดับชาติ ตามลำดับ

การประชุมวิชาการมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- เพิ่มพูนความรู้ความสามารถและประสบการณ์ด้านวิชาการของสมาชิก
- เชิดชูเกียรติสมาชิกหรือหน่วย ที่ประสบความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรม และทำคุณประโยชน์แก่ อกท.
- เผยแพร่ผลงานกิจกรรมต่างๆ ของสมาชิกและหน่วย
- อนุรักษ์และส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมของชาติ

การประชุมวิชาการถือว่าเป็นกิจกรรมที่กระตุ้นผู้เรียนให้เกิดความพยายามในการเตรียมตัวฝึกฝนความรู้ทางทฤษฎีและทักษะ และยังเป็นการให้แรงเสริมต่อผู้เรียน ปัจจัยที่ส่งผลให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จ ในการแข่งขันทักษะและผลงานในการประชุมวิชาการ ส่วนสำคัญมาจากความตั้งใจจริงของผู้เรียน ที่ต้องมีความอดทนต่อปัญหาและอุปสรรคทั้งทางด้านการเรียนและงานโครงการ ผู้เรียนที่เข้าร่วมกิจกรรม อกท. อย่างต่อเนื่องและมีบทบาทโดดเด่น จะเป็นผู้ที่สามารถเอาตัวรอดได้มีทักษะในการปรับตัวได้ดี

4. การบริหารกิจกรรม อกท.

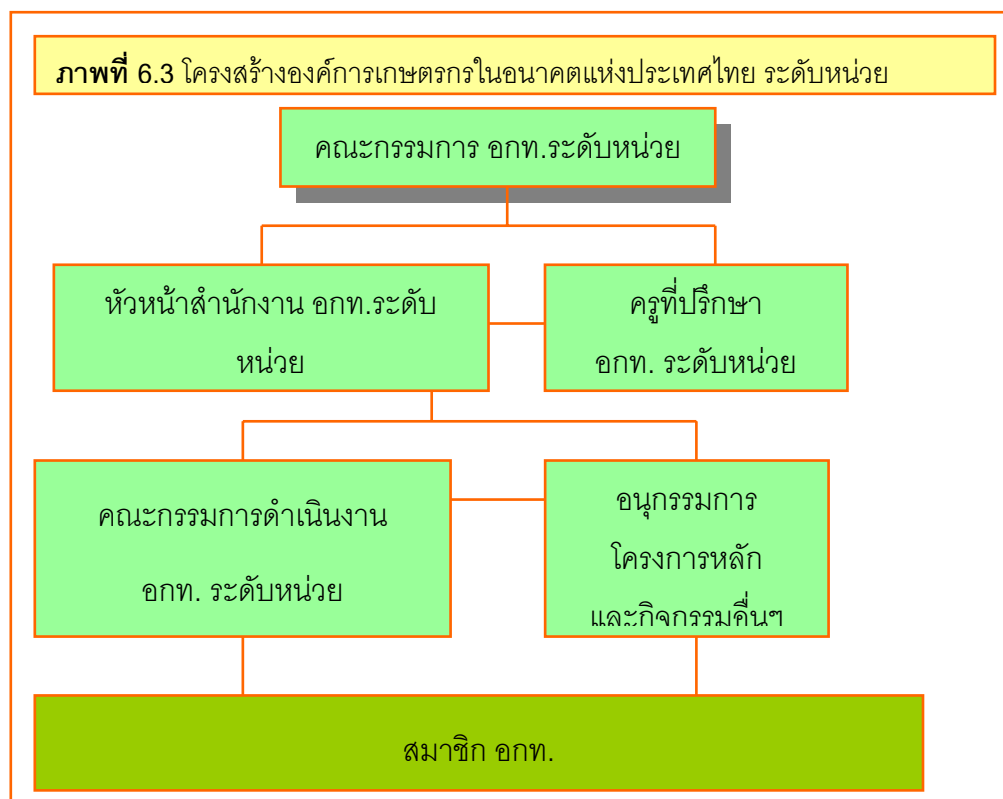
การบริหารกิจกรรมของ อกท. นั้นบริหารโดยคณะกรรมการองค์การเกษตรกรในขนาดแห่งประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วยคณะกรรมการ อกท. 2 ประเภท คือ

- 1) คณะกรรมการอำนวยการ อกท. ได้มาจากการแต่งตั้ง ผู้บริหารสถานศึกษา ครู-อาจารย์ สมาชิกวิสามัญ และผู้ทรงคุณวุฒิ ให้เป็นคณะกรรมการ
- 2) คณะกรรมการดำเนินงาน อกท. ได้มาจากการแต่งตั้ง สมาชิกสามัญให้เป็นคณะกรรมการ

ทั้งนี้ อกท. ในแต่ละระดับจะมีคณะกรรมการทั้งสองประเภท โดยคณะกรรมการอำนวยการจะมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบายในการบริหารกิจกรรม อกท. และสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมของ อกท. ในแต่ละระดับ ส่วนคณะกรรมการดำเนินงานมีหน้าที่ในการดำเนินกิจกรรม อกท. ในแต่ละระดับ

การกระจายการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกิจกรรม อกท. ในระดับหน่วยนั้น อยู่ในรูปของโครงการหลัก เนื่องจากสมาชิก อกท. ในระดับหน่วยทุกคนสามารถเข้าถึงกิจกรรม อกท. ได้ การดำเนินงานในโครงการหลัก จะมีคณะกรรมการโครงการหลักของ อกท. เป็นผู้ดำเนินงานโครงการหลักดังกล่าวประกอบด้วย

- โครงการเกษตร
- โครงการนันทนาการ
- โครงการทำงานร่วมกัน
- โครงการประชาสัมพันธ์
- โครงการบริการชุมชน
- โครงการหารายได้และการออมทรัพย์
- โครงการฝึกลักษณะผู้นำ
- โครงการส่งเสริมการเรียนรู้
- โครงการดำเนินการประชุม
- โครงการร่วมกิจกรรมกับองค์กรอื่นๆ

ที่มา: ระเบียบและวิธีปฏิบัติขององค์การเกษตรกรในอนาคตแห่งประเทศไทย (กองวิทยาลัยเกษตรกรรม, 2543)

5. ครูที่ปรึกษา

ครูที่ปรึกษา อกท. เป็นผู้ที่ มีบทบาทสำคัญต่อความสำเร็จของกิจกรรม อกท. เป็นอย่างมาก ทั้งในการแข่งขันกิจกรรมทางด้านทักษะเกษตร และการแข่งขันทางด้านวิชาการ ตลอดจนการพัฒนาให้หน่วย อกท. ก้าวหน้า เนื่องจากครูที่ปรึกษาจะเป็นผู้ที่ใกล้ชิดกับสมาชิก อกท. มากที่สุด ความสำเร็จของ อกท. ระดับหน่วยจึงขึ้นอยู่กับ การเอาใจใส่ดูแลของครูที่ปรึกษา เป็นสำคัญ ครูที่ปรึกษา อกท. มี 3 ประเภทคือ

- 1) ครูที่ปรึกษาสมาชิก อกท. มีเฉพาะในระดับหน่วย มีหน้าที่ให้คำปรึกษาในการดำเนินกิจกรรมของสมาชิกในทุกด้าน
- 2) ครูที่ปรึกษาคณะอนุกรรมการโครงการหลัก มีเฉพาะในระดับหน่วยมีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่คณะอนุกรรมการโครงการหลักในการดำเนินกิจกรรมโครงการหลักนั้นๆ
- 3) ครูที่ปรึกษาคณะกรรมการดำเนินงาน มีทุกระดับตั้งแต่ระดับหน่วย ถึงระดับชาติ มีหน้าที่ในการให้คำปรึกษาแก่คณะกรรมการดำเนินงาน อกท. ในการบริหารงานและดำเนินกิจกรรม อกท.

อกท. เป็นองค์ประกอบหลักของการจัดอาชีวศึกษาเกษตรกรรม ซึ่งจะต้องมีการพัฒนาองค์กรนี้ให้มีความเข้มแข็ง และมั่นคง อกท. ได้สนับสนุนให้สมาชิกนำความรู้ที่ได้รับจากการเรียนภาคทฤษฎี และภาคปฏิบัติมาใช้ในการทำโครงการเกษตรเพื่อหารายได้ระหว่างเรียน รวมทั้งทำกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน ซึ่งส่งผลให้สมาชิกได้เสริมสร้างบุคลิกภาพความเป็นผู้นำ พร้อมทั้งจะประกอบอาชีพทางการเกษตรที่มีคุณภาพในอนาคต (กรมอาชีวศึกษา, 2544)

จากการวิเคราะห์เชิงกลยุทธ์การพัฒนา อกท. โดยกองวิทยาลัยเกษตรกรรม กรมอาชีวศึกษาพบว่า มี โอกาส-ข้อจำกัด และจุดแข็ง-จุดอ่อนดังนี้

ตารางที่ 6.1 การวิเคราะห์ศักยภาพในการพัฒนา อกท.	
😊 โอกาส	☹️ ข้อจำกัด
<ul style="list-style-type: none"> • มีศิษย์เก่า อกท. จำนวนมากที่สามารถสนับสนุนกิจกรรม อกท. ได้ • พ.ร.บ.การศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เอื้อต่อการจัดกิจกรรมอกท. • นโยบายของรัฐบาลด้านการศึกษา ยึดหลักการศึกษาระดับชาติ สร้างคนสร้างงานเอื้อต่อการจัดกิจกรรมอกท. 	<ul style="list-style-type: none"> • งบประมาณมีจำกัด • การรวมตัวของศิษย์เก่ายังไม่เป็นปึกแผ่น • กิจกรรมในและนอกหลักสูตรมีมาก
😊 จุดแข็ง	☹️ จุดอ่อน
<ul style="list-style-type: none"> • อกท. เป็นกิจกรรมที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง • การจัดกิจกรรม อกท. สอดคล้องกับการจัดการอาชีวศึกษาระบบทวิภาคและการประกอบอาชีพของประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศ • ระบบการจัดการ มีศักยภาพในการฝึกฝนสมาชิกให้เกิดความมั่นใจในการประกอบอาชีพ โดยเน้นการปฏิบัติจริง • สถานศึกษามีสมาชิกอยู่ประจำเป็นจำนวนมาก ทำให้สามารถดำเนินกิจกรรมอย่างมีประสิทธิภาพ • อกท. มีเครือข่ายกับองค์กรในลักษณะเดียวกันในต่างประเทศ 	<ul style="list-style-type: none"> • ในทางปฏิบัติสมาชิก อกท. มีบทบาทในการบริหารจัดการ อกท. ค่อนข้างน้อย • ครู-อาจารย์บางส่วนขาดความเข้าใจในกิจกรรมของ อกท. จึงให้ความร่วมมือน้อย • อกท. ไม่เป็นที่รู้จักของบุคคลอื่นที่อยู่นอวงการศึกษาเกษตรกรรม

ที่มา: แผนพัฒนาเชิงกลยุทธ์การจัดการอาชีวศึกษาเกษตร กรมอาชีวศึกษา, 2544

เครือข่ายองค์การทางสิ่งแวดล้อม

จากความตระหนักในด้านสิ่งแวดล้อมของทุกภาคส่วนไม่ว่าจะเป็นองค์การภาคเอกชน หน่วยงานภาครัฐได้จัดทำกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ในส่วนของสถาบันการศึกษา ได้เปิดสอนหลักสูตรต่างๆ โดยเริ่มจากระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เปิดสอนรายวิชาทางด้านสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนต่างๆ ขณะที่ในระดับอุดมศึกษาได้เปิดสอนในหลักสูตรระดับปริญญาตรี ถึงระดับปริญญาเอกในเกือบทุกสถาบันการศึกษา เช่น มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เปิดสอนหลักสูตรทางด้านสิ่งแวดล้อมตั้งแต่ระดับปริญญาตรีถึงปริญญาเอกในวิทยาลัยสิ่งแวดล้อม และเปิดสอนหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม ในคณะอื่นๆ เช่น คณะวนศาสตร์ คณะเกษตร คณะศึกษาศาสตร์ และคณะวิทยาศาสตร์ เป็นต้น นอกจากนี้ในมหาวิทยาลัยของรัฐแห่งอื่นๆ ได้เปิดสอนหลักสูตรปริญญาตรีทางด้านสิ่งแวดล้อมและเกี่ยวข้องอีกมากมาย ดังตัวอย่างในตารางที่ 6.2

ดังนั้นในด้านเครือข่ายองค์การทางด้านสิ่งแวดล้อมที่จะกล่าวถึงในบทนี้ จึงได้แยกออกเป็น 2 ประเด็นในการพิจารณาเครือข่ายดังนี้

1. เครือข่ายที่จัดในลักษณะของระบบเครือข่าย เป็นการจัดการเชื่อมโยงองค์การต่างๆ ที่มีจุดมุ่งหมายใกล้เคียงกัน หรือการใช้เทคโนโลยีด้านเครือข่ายคอมพิวเตอร์เป็นตัวเชื่อมโยง เช่น ระบบอินเทอร์เน็ต ซึ่งมีอิทธิพลสูงมากต่อระบบเครือข่ายในปัจจุบัน การพิจารณาเครือข่ายในลักษณะนี้จะพิจารณาในแง่ของการเกิดเครือข่ายทางกายภาพมากกว่า ส่วนการนำไปใช้ประโยชน์ และประสิทธิภาพของเครือข่ายจะพิจารณาถึงการเข้าถึงตัวระบบเครือข่ายของผู้ใช้เป็นหลัก

2. เครือข่ายในลักษณะที่จัดในรูปกิจกรรมเชื่อมโยงกัน ซึ่งมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ เครือข่ายดังกล่าวนี้อาจเป็นเครือข่ายในระดับท้องถิ่น จนกระทั่งเครือข่ายที่จัดทำในระดับนานาชาติ การพิจารณาเครือข่ายในลักษณะนี้จะเน้นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการสร้างเครือข่ายเป็นหลัก ตัวอย่างของเครือข่ายประเภทนี้ เช่น เครือข่ายชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีน นครปฐม เป็นต้น โดยจะนำมาเป็นกรณีศึกษาในส่วนท้ายของบทนี้เช่นกัน

ตารางที่ 6.2 มหาวิทยาลัยของรัฐที่เปิดสอนหลักสูตรทางด้านสิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัย	คณะ	หลักสูตร
มหาวิทยาลัยรามคำแหง	วิทยาศาสตร์	วท.บ. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
	วิศวกรรมศาสตร์	วศ.บ. วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช	สาขาวิชาการ ส่งเสริมการเกษตร และสหกรณ์	วิชาเอกส่งเสริมการป่าไม้และ สิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์	วนศาสตร์	วท.บ. (วนศาสตร์) สาขาการจัดการทรัพยากรป่าไม้ สาขาวิศวกรรมป่าไม้ สาขาวนศาสตร์ชุมชน สาขาวิทยาศาสตร์ชีวภาพป่าไม้
	วิทยาศาสตร์	วท.บ. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
	วิศวกรรมศาสตร์	วศ.บ. วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
		วศ.บ. วิศวกรรมทรัพยากรน้ำ
	ศึกษาศาสตร์	ศษ.บ. เกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา
ทรัพยากรและ สิ่งแวดล้อม (ศรีราชา)	วท.บ. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม	
มหาวิทยาลัยขอนแก่น	วิทยาศาสตร์	วท.บ. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
	วิศวกรรมศาสตร์	วศ.บ. วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
	เกษตรศาสตร์	วท.บ. ทรัพยากรที่ดินและสิ่งแวดล้อม
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย	วิทยาศาสตร์	วท.บ. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
	วิศวกรรมศาสตร์	วศ.บ. วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
	เศรษฐศาสตร์	ศ.บ. เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์	วิทยาศาสตร์และ เทคโนโลยี	วท.บ. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม

มหาวิทยาลัย	คณะ	หลักสูตร
มหาวิทยาลัยนเรศวร	เกษตรศาสตร์ ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	วท.บ. การจัดการทรัพยากรดิน
มหาวิทยาลัยบูรพา	วิทยาศาสตร์	วท.บ. วิทยาศาสตร์ชีวภาพ - กายภาพ
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม	เทคโนโลยี	เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยมหิดล	สิ่งแวดล้อมและ ทรัพยากรศาสตร์	วท.บ. วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์	สำนักวิศวกรรม ศาสตร์และ ทรัพยากร	สาขาวิชาเทคโนโลยีการจัดการ ทรัพยากรและชายฝั่ง
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ	วิศวกรรมศาสตร์	วศ.บ. วิศวกรรมโยธาและสิ่งแวดล้อม
	สังคมศาสตร์	วท.บ. ภูมิศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร	วิทยาศาสตร์	วท.บ. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์	การจัดการ สิ่งแวดล้อม	วิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาการจัดการสิ่งแวดล้อม สาขาสีเขียวศึกษา สาขาอนามัยสิ่งแวดล้อม
	วิศวกรรมศาสตร์	วศ.บ. วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่	วิศวกรรมศาสตร์	วศ.บ. วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยแม่โจ้	เศรษฐศาสตร์	ศ.บ. เศรษฐศาสตร์สิ่งแวดล้อม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า พระนครเหนือ	คณะวิทยาศาสตร์ ประยุกต์	วท.บ. เทคโนโลยีสิ่งแวดล้อม
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระ จอมเกล้าธนบุรี	วิศวกรรมศาสตร์	วศ.บ. วิศวกรรมสิ่งแวดล้อม
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้า เจ้าคุณทหารลาดกระบัง	วิทยาศาสตร์	วท.บ. เคมีทรัพยากรสิ่งแวดล้อม

ที่มา: ผ่องพรรณ และคณะ, 2548

ในขณะที่ภาครัฐได้จัดตั้งหน่วยงานราชการทางด้านสิ่งแวดล้อมขึ้นมารับผิดชอบโดยตรง ซึ่งประกอบด้วยกระทรวงหลักๆ คือ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และกระทรวงพลังงาน ในส่วนขององค์กรภาคเอกชนได้จัดตั้งเป็นชมรม สมาคม และมูลนิธิต่างๆ เพื่อรณรงค์และพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อม ซึ่งรายละเอียดสามารถสืบค้นข้อมูลเบื้องต้นได้จากระบบอินเทอร์เน็ตที่จะได้นำแสดง website ที่เกี่ยวข้องกับการทำกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อมไว้เป็นตัวอย่างเริ่มต้น สำหรับใช้ในการสืบหาข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมของนิสิตเป็นลำดับแรก

เครือข่ายองค์การทางสิ่งแวดล้อมในหน่วยราชการ

ในส่วนของหน่วยงานราชการสำคัญในระดับ กระทรวง กรม ที่รับผิดชอบเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งมีเครือข่ายทางอินเทอร์เน็ตสามารถสืบค้นข้อมูลที่เกี่ยวข้องได้โดยง่าย แนวทางในการสืบค้นข้อมูลในระบบเครือข่ายคอมพิวเตอร์ที่สะดวกสามารถเข้าใน website ของกรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม <http://www.deqp.go.th> หรือ <http://สิ่งแวดล้อม.th> ซึ่ง website นี้ได้ให้ข้อมูลทางด้านสิ่งแวดล้อมที่เป็นประโยชน์มาก และจัดทำกรเชื่อมโยงระหว่างเครือข่ายทางด้านสิ่งแวดล้อมทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน และเครือข่ายต่างประเทศไว้มากมาย ตาม website ที่ปรากฏตามหน่วยงาน ดังต่อไปนี้

ตารางที่ 6.3 website ในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

หน่วยงาน	website
กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	http://www.monre.go.th
• กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม	http://www.deqp.go.th
• กรมควบคุมมลพิษ	http://www.pcd.go.th
• กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง	http://www.dmcr.go.th/
• กรมทรัพยากรธรณี	http://www.dmr.go.th
• กรมป่าไม้	http://www.forest.go.th
• กรมทรัพยากรน้ำ	http://www.dwr.go.th/
• กรมทรัพยากรน้ำบาดาล	http://www.dgr.go.th/
• กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	http://www.dnp.go.th/
• สำนักงานนโยบายและแผน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	http://www.nationalpark.go.th/ http://www.onep.go.th/
• องค์การสวนสัตว์ในพระบรมราชูปถัมภ์	http://www.zoothailand.org/
• องค์การจัดการน้ำเสีย	http://www.wma.or.th/
• องค์การสวนพฤกษศาสตร์	http://www.qsbg.org/
• สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 1	http://www.reo01.com/reo/index.php
• สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 2	http://www2.se-ed.net/reo2/intro.htm
• สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 3	http://www.env3.pitlok.net/
• สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 4	http://reo04.mnre.go.th/MNRE/main.jsp
• สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 5	http://www.environnet.in.th/mnre_reo5/main5.htm
• สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 6	http://www.geocities.com/mnre_reo6/
• สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 7	http://reo07.mnre.go.th/MNRE/main.jsp
• สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 8	http://www.geocities.com/reo8rb46/
• สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 9	http://www.reo09.go.th/
• สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 10	http://www.esanenvi.com

ตารางที่ 6.4 website ในกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (ต่อ)

หน่วยงาน	website
<ul style="list-style-type: none"> ● สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 11 ● สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 12 ● สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 13 ● สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 14 ● สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 15 ● สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 16 	<p>http://www.reo11.net/php/index.php</p> <p>http://www.reo12ubon.in.th/</p> <p>http://reo13.mnre.go.th/MNRE/main.jsp</p> <p>http://www.reo14.go.th/</p> <p>http://reo15.mnre.go.th/MNRE/main.jsp</p> <p>http://www.reo16.in.th/</p>

ตารางที่ 6.5 website ในกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

หน่วยงาน	website
<p>กระทรวงเกษตรและสหกรณ์</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กรมประมง ● กรมปศุสัตว์ ● กรมชลประทาน ● กรมพัฒนาที่ดิน 	<p>http://www.moac.go.th/</p> <p>http://www.fisheries.go.th/</p> <p>http://www.dld.go.th/</p> <p>http://www.rid.go.th</p> <p>http://www.ldd.go.th</p>

ตารางที่ 6.6 website ในกระทรวงพลังงาน

หน่วยงาน	website
<p>กระทรวงพลังงาน</p> <ul style="list-style-type: none"> ● กรมเชื้อเพลิงธรรมชาติ ● สำนักงานนโยบายและแผนพลังงาน (สนพ.) 	<p>http://www.energy.go.th/</p> <p>http://www.dmf.go.th/</p> <p>http://www.eppo.go.th/</p>

โครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทางด้านสิ่งแวดล้อม

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2549) ได้รวมข้อมูลเกี่ยวกับโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริทางด้านสิ่งแวดล้อมที่สามารถสืบค้นได้จากเครือข่าย Internet ไว้ดังนี้

- โครงการแก้มลิง
- โครงการกั้นห้วยพัฒนา
- โครงการบำบัดน้ำเสียโดยธรรมชาติ
- โครงการน้ำดีไล่น้ำเสีย
- โครงการบึงมักกะสัน
- โครงการหนองสนม
- โครงการสระเร่ตตะกอน PAC
- โครงการบึงพระราม 9
- โครงการลุ่มน้ำป่าสัก
- โครงการขุดสระเก็บกักน้ำตามทฤษฎีใหม่
- โครงการศึกษาวิจัยและพัฒนาสิ่งแวดล้อมแหลมผักเบี้ย
- โครงการพัฒนาเบ็ดเสร็จลุ่มน้ำสาขาแม่ปิง
- โครงการหญ้าแฝก
- โครงการแก้งัดดิน
- โครงการกล้วยไม้รองเท้านารี

เครือข่ายองค์การภาคเอกชนทางสิ่งแวดล้อม

เครือข่ายทางด้านสิ่งแวดล้อมที่องค์การต่างๆ ทางด้านเอกชน ไม่ว่าจะเป็น สมาคม มูลนิธิ ต่างๆ ทั้งในประเทศไทย และเครือข่ายระหว่างประเทศ ซึ่งการจัดตั้งเครือข่ายดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายเพื่อการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสภาพแวดล้อม รณรงค์การใช้ทรัพยากรอย่างมีคุณค่า อนุรักษ์ระบบธรรมชาติ สัตว์ป่าไม่ให้สูญพันธุ์ หรือมีอันตรายจากมนุษย์และภัยธรรมชาติ ให้คงไว้ซึ่งความหลากหลายของพรรณพืช และพันธุ์สัตว์ รวมทั้งสภาวะสมดุลของธรรมชาติ ตลอดจนมีการตั้งเครือข่ายสิ่งแวดล้อมศึกษา การศึกษาวิจัยเพื่อการพัฒนาและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติของประเทศ รายละเอียดของข้อมูลต่างๆ สามารถสืบค้นได้จากตัวอย่าง website ต่อไปนี้

ตารางที่ 6.7 website ในองค์การภาคเอกชน

องค์การ	website
● มูลนิธิพิทักษ์อุทยานแห่งชาติเขาใหญ่	http://www.khaoyai.org/
● มูลนิธิรักษ์บ้านเกิด	http://www.rakbankerd.com/
● มูลนิธิโลกสีเขียว	http://www.greenworld.or.th/
● กรีนพีซ	http://www.greenpeacesoutheastasia.org/
● สมาคมสร้างสรรค์ไทย (ตาวีเศษ)	http://www.magiceyes.or.th/
● มูลนิธิช่วยเหลือสัตว์ป่าแห่งประเทศไทย	http://www.warthai.org/
● มูลนิธิคุ้มครองสัตว์ป่าและพืชพันธุ์	http://www.wildlifefund.or.th/
● มูลนิธิเพื่อนช้าง	http://www.elephant.tnet.co.th/
● World Wide Fund For Nature	http://www.wwfthai.org/th/
● สมาคมอนุรักษ์นกและธรรมชาติแห่งประเทศไทย	http://www.bcst.org/home.asp
● มูลนิธิศาสตราจารย์ ดร. สง่า สรรพศรี เพื่อการวิจัย	http://www.geocities.com/ssrf2000
● มูลนิธิสืบ นาคะเสถียร	http://www.seub.or.th/
● เครือข่ายแม่น้ำเอเซียตะวันออกเฉียงใต้	http://www.searin.org/
● มูลนิธิหมอบรมพริ้งพวงแก้ว	http://www.cmnet.co.th/drsem/
● สมาคมวิศกรสิ่งแวดล้อมแห่งประเทศไทย	http://www.eeat.or.th

กรณีศึกษาเครือข่ายสิ่งแวดล้อม

1. ชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีนนครปฐม

ในด้านของการจัดทำเครือข่ายทางด้านสิ่งแวดล้อม เพื่อให้บัณฑิตที่เรียนในวิชาการวางแผนโครงการและกิจกรรมทางการเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา ได้เห็นภาพตัวอย่างที่ชัดเจนของการจัดกิจกรรมทางด้านสิ่งแวดล้อม และการจัดทำเครือข่ายความร่วมมือระหว่าง บ้าน วัด และโรงเรียนที่มีความเห็นสอดคล้องกัน ในการที่จะพัฒนาคุณภาพของแหล่งน้ำธรรมชาติ อันเป็นสายเลือดที่สำคัญของประชาชนในเขตลุ่มน้ำท่าจีน นอกจากนี้กรณีตัวอย่างของชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีนนครปฐม ยังเป็นตัวอย่างที่อยู่ใกล้ตัวนิสิตสามารถเข้าไปศึกษาในภาคสนามได้ง่าย เพื่อให้มีความรู้พื้นฐานของชมรมดังกล่าว ก่อนที่นิสิตจะลงมือปฏิบัติการในภาคสนาม

ความเป็นมา

เมื่อปี พ.ศ. 2540 จังหวัดนครปฐม ได้จัดโครงการอบรมสัมมนา เรื่องการรณรงค์อนุรักษ์สิ่งแวดล้อมท้องถิ่นของจังหวัดนครปฐม โดยกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี สนับสนุนงบประมาณ สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐมเป็นผู้บริหารโครงการ ในระหว่างการสัมมนา ได้นำผู้เข้าร่วมสัมมนาไปศึกษาดูงาน แหล่งบำบัดน้ำเสียและสถานที่อันเป็นต้นเหตุให้เกิดสภาวะแวดล้อมเสื่อมโทรม เพื่อปลูกจิตสำนึกให้ทุกคนตระหนักถึงปัญหามลภาวะ ในการป้องกันสิ่งแวดล้อมเสียหายจากเหตุดังกล่าวและในปี 2541 ได้จัดให้มีการอบรมสัมมนาอีกครั้ง ณ ห้องเพชรดี โรงแรมเวล จังหวัดนครปฐม และปัญหามลภาวะของแม่น้ำท่าจีนที่เกิดจากการกระทำของคนในพื้นที่ อาทิเช่น การทิ้งน้ำเสียลงแม่น้ำ ลำคลอง การทิ้งขยะมูลฝอย การฉีดยาฆ่าวัชพืชและศัตรูพืช ไม่ว่าจะเป็นผู้คนที่อาศัยอยู่ริมน้ำ โรงงาน วัด โรงเรียน ชุมชน ตลาด

ผลจากการสัมมนาในครั้งนั้นได้ส่งผลให้ทุกคนที่เข้าร่วมสัมมนาต่างเรียกร้องให้จัดตั้งองค์การภาคประชาชน เพื่อดำเนินการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมให้เป็นรูปธรรม อย่างมีแต่หวังรอคอยความช่วยเหลือจากราชการ และโดยที่สำนักงานศึกษาธิการจังหวัดนครปฐมเป็นเจ้าของโครงการดังกล่าวจึงได้รับที่จะดำเนินการตามความต้องการของมติที่ประชุมสืบต่อไป

ต่อมา นายประสพ ชันอินทร์งาม ศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม ได้เรียนเชิญบุคคลสำคัญในจังหวัดนครปฐมทั้งภาครัฐ และเอกชนทั้งฝ่ายสงฆ์และฆราวาส ทั้งนักวิชาการ และชาวบ้านท้องถิ่นที่มีที่อยู่อาศัยริมแม่น้ำท่าจีน ร่วมประชุมเพื่อจัดตั้งชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีนขึ้น เมื่อวันที่ 7 กันยายน 2541 ณ โรงเรียนนาครประสิทธิ์ อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม ซึ่งผู้เข้าร่วม

ประชุมวันนั้น มีมติให้จัดตั้งชมรมเรารักแม่ทำจิ้นขึ้น โดยมี พระเทพคุณาภรณ์ เจ้าคณะจังหวัด นครปฐมได้เมตตา รับเป็นประธานที่ปรึกษา คณะสงฆ์ พระเถระผู้ใหญ่ในจังหวัดนครปฐม และเจ้า อาวาสวัดที่ตั้งอยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ทั้ง 41 วัด เป็นที่ปรึกษาฝ่ายสงฆ์ และตั้งให้ นายสำเริง บุญอรุณรักษา กำนันตำบลท่าข้าม อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เป็นประธานชมรม และ นายประสพ ชันอินทร์งาม ศึกษาธิการจังหวัดนครปฐม เป็นรองประธานคนที่ 1 ผศ.เด่นศิริ ลินสืบ ผล จากมหาวิทยาลัยเอเชียอาคเนย์ เป็นรองประธานคนที่ 2 โดยมี นายสันติ เย็นสบาย อาจารย์ โรงเรียนนาครประสิทธิ์ เป็นเลขานุการ

ที่ประชุมได้มอบหมายให้คณะทำงาน จัดทำข้อบังคับ กำหนดวัตถุประสงค์ และ แนวทางการดำเนินงานซึ่งคณะทำงานได้จัดทำรายละเอียดของชมรม เสนอขอความเห็นชอบ และได้ประกาศจัดตั้งชมรมอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 9 กันยายน 2541 (ชมรมคนรักแม่น้ำท่าจีน นครปฐม, 2543)

ผลการดำเนินกิจกรรม

กิจกรรมของชมรมเรารักแม่ทำจิ้นนครปฐมในรอบ 3 ปี (2541-2544) ซึ่งสามารถ แสดงออกมาในเชิงประจักษ์และตัวอย่างแห่งความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรม เพื่อการรณรงค์ รักษาสิ่งแวดล้อมอย่างเป็นระบบและเป็นรูปธรรม โดยสรุปจากเอกสารเผยแพร่ลำดับที่ 5 ของ ชมรมเรารักแม่ทำจิ้นนครปฐม (2545) ได้ดังนี้

1. ด้านจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมชมรม มีผู้เข้าร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมากถึง 5,000 คน มีความหลากหลายของสมาชิก ซึ่งประกอบด้วยพระภิกษุสงฆ์ ข้าราชการ ผู้ประกอบการ พ่อค้า คหบดี ประชาชนในชุมชน และถือว่าการประสบความสำเร็จจะดับสูงในด้านนี้

2. ด้านกิจกรรมที่ประสบความสำเร็จในรอบ 3 ปีของชมรมเรารักแม่ทำจิ้นนครปฐม มีกิจกรรมเด่นดังนี้

- 1) โครงการส่งเสริมวัดที่อยู่ริมแม่น้ำท่าจีนเลี้ยงปลาแบบธรรมชาติที่หน้าวัด โดย มีวัดที่เข้าร่วมโครงการจำนวนถึง 30 วัด ซึ่งอยู่ในเขตท้องที่อำเภอบางเลน อำเภอนครชัยศรี และอำเภอสสามพราน ผลที่ได้จากโครงการนี้ คือการใช้ปลา เป็นตัวชี้วัดระดับคุณภาพของน้ำในแม่น้ำท่าจีนตลอดทั้งสายในจังหวัด นครปฐม ผลพลอยได้จากโครงการทางวัดเกิดรายได้จากการจำหน่ายอาหาร ปลา บางวัดอย่างเช่น วัดไร่ขิง มีรายได้จากการจำหน่ายอาหารปลาเดือนละ นับล้านบาท วัดกลายเป็นศูนย์กลางของการท่องเที่ยว ประชาชนเข้าวัดมาก

- ขึ้น ชุมชนชาวบ้านชาวสวนในละแวกนั้นสามารถนำผลผลิตในท้องถิ่นมาจำหน่ายได้ สร้างรายได้ให้เกิดแก่ชุมชนมากขึ้นเป็นลำดับ
- 2) โครงการเปิดไข่ปราบหอยเชอรี่ เป็นโครงการที่แก้ปัญหาหอยเชอรี่ระบาดในนาข้าวสร้างความเสียหายให้กับนาข้าวเป็นจำนวนมาก ชาวนาต้องใช้สารเคมีเพื่อฆ่าหอยเชอรี่ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำลำคลองเป็นอย่างมาก การดำเนินโครงการนี้โรงเรียนจะคัดเลือกนักเรียนที่มีฐานะยากจน แต่มีใจรักที่จะเลี้ยงสัตว์ แล้วมอบเปิดสาวพร้อมที่จะไข่ได้ให้รายละ 5 ตัว นำไปเลี้ยงให้กินหอยเชอรี่ ผลที่ได้รับจากโครงการสามารถลดจำนวนของหอยเชอรี่เป็นอย่างมาก และเด็กนักเรียนยังได้รับประทานไข่เปิดเป็นอาหาร นับเป็นตัวอย่างของการจัดการสิ่งแวดล้อมที่ได้รับผลประโยชน์ไปพร้อมๆ กันหลายด้าน
 - 3) โครงการใช้สารจุลินทรีย์ ทดแทนการใช้สารเคมี เป็นการนำจุลินทรีย์มาใช้ทดแทนการใช้สารเคมีในสวนผักและผลไม้ ผลจากการดำเนินโครงการยังมีปัญหาในด้านกระแสความเชื่อและการยอมรับของเกษตรกร
 - 4) โครงการประกวดหน้าบ้าน หน้าวัด หน้าสถานศึกษา ผลจากการดำเนินโครงการนี้ ทำให้บ้าน วัด โรงเรียนที่อยู่ริมแม่น้ำท่าจีน ช่วยกันดูแลความสะอาดบริเวณสถานที่อยู่ในความรับผิดชอบของตนเอง และเป็นการส่งเสริมให้มีกิจกรรมทางน้ำมากขึ้น เช่น ประเพณีลอยกระทง การแข่งเรือ และการทอดกฐินทางน้ำเกิดขึ้น
 - 5) โครงการให้ชุมชนรวมตัวเป็นชมรมเพื่อดูแลรักษาคลองในชุมชนของตนเอง เป็นการขยายเครือข่ายของการดูแลสิ่งแวดล้อมในชุมชน ให้สามารถแก้ปัญหาได้ถึงต้นเหตุมากขึ้น ผลจากการดำเนินโครงการได้มีการตั้งชมรมรักคลองมากถึง 10 ชมรมด้วยกันคือ
 - ชมรมเรารักคลองท่าสาร-บางปลา อำเภอกำแพงแสน
 - ชมรมเรารักคลองบางระกำ อำเภอบางเลน
 - ชมรมเรารักคลองควาย อำเภอบางเลน
 - ชมรมเรารักคลองเจดีย์บูชา อำเภอมะเอนก
 - ชมรมเรารักคลองโยง อำเภอฟุทธมณฑล
 - ชมรมเรารักคลองมหาสวัสดิ์ อำเภอฟุทธมณฑล

- ชมรมเรารักคลองบางพระ อำเภอนครชัยศรี
 - ชมรมเรารักคลองบางแก้ว อำเภอนครชัยศรี
 - ชมรมเรารักคลองอ้อมใหญ่ อำเภอสสามพราน
 - ชมรมเรารักคลองพาดหมอน อำเภอสสามพราน
- 6) โครงการเยาวชนรักทำจิ้น เป็นโครงการที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างทายาทสานต่อกิจกรรมของชมรมเรารักแม่ทำจิ้นนครปฐมให้ยั่งยืนต่อไป
- 7) โครงการสร้างจิตสำนึกเยาวชนรักทำจิ้น เป็นโครงการที่มีจุดมุ่งหมายให้เยาวชนซึมซับการรักและห่วงใยอย่างมีวิจารณญาณ โดยมีการจัดกิจกรรมส่องเรือวาดภาพ ประกวดเรียงความ และประกวดการกล่าวสุนทรพจน์

แผนยุทธศาสตร์ของชมรมเรารักแม่น้ำทำจิ้นนครปฐม

การดำเนินงานของชมรมเรารักแม่น้ำทำจิ้นนครปฐม เป็นการดำเนินงานที่เป็นระบบมีรูปแบบและทิศทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน ในช่วงปี พ.ศ. 2549-2550 ชมรมเรารักแม่น้ำทำจิ้นนครปฐม ได้วางยุทธศาสตร์และกิจกรรมของชมรม เพื่อเป็นการสร้างและขยายเครือข่ายของชมรมให้เข้มแข็งต่อไป โดยกำหนดเป็นยุทธศาสตร์ และกิจกรรมดังต่อไปนี้ (กองเลขาธิการชมรมเรารักแม่น้ำทำจิ้นนครปฐม, 2549)

1. ยุทธศาสตร์ การพัฒนาแกนนำ พัฒนาองค์กรและเครือข่าย โดยในยุทธศาสตร์นี้ประกอบด้วยโครงการ
 - อบรมแกนนำ
 - การศึกษาดูงานปอดักไข่มัน
 - การศึกษาดูงานแหล่งต้นน้ำ
2. ยุทธศาสตร์ สร้างองค์ความรู้ ด้านการวิจัยและพัฒนา ประกอบด้วยโครงการต่างๆ ดังนี้
 - การอบรมแกนนำด้านการวิจัยท้องถิ่น
 - การอบรมเชิงปฏิบัติการแกนนำเยาวชนเครือข่ายวิจัย
 - การถอดบทเรียนการทำงานสู่องค์ความรู้
3. ยุทธศาสตร์ การมีส่วนร่วมและสร้างเครือข่ายพันธมิตรต่อเนื่องและยั่งยืน
 - การประชุมแกนนำสัญจรประจำเดือน

- การรวมพลคนรักคลอง 3 เวที
 - คุณธรรมนำสิ่งแวดล้อม
 - เรือสีอรักทำจีน
4. ยุทธศาสตร์ การจัดระบบการสื่อสารและประชาสัมพันธ์แบบต่อเนื่อง
- การจัดรายการวิทยุชุมชนทั้งจังหวัดนครปฐม 21 เครือข่าย
 - การจัดระบบข่าวสารข้อมูลเผยแพร่ 3 เดือน/ครั้ง
 - การอบรมการเขียนเว็บไซต์
 - จัดพิมพ์เอกสารสรุปเผยแพร่เมื่อสิ้นสุดโครงการ

การขยายเครือข่ายความร่วมมือ

การรักษาคุณภาพของแม่น้ำท่าจีนให้มีคุณภาพอยู่ในระดับดีนั้น จังหวัดนครปฐมจะเป็นผู้ดำเนินการเพียงลำพังคงไม่ประสบความสำเร็จอย่างแน่นอน จำเป็นต้องมีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในจังหวัดที่เป็นเส้นทางที่แม่น้ำท่าจีนไหลผ่าน โดยเริ่มตั้งแต่ต้นน้ำ คือจังหวัดชัยนาท ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่แม่น้ำท่าจีนแยกจากแม่น้ำเจ้าพระยาที่บ้านคลองมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ ผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี นครปฐม และไหลลงสู่ทะเลที่จังหวัดสมุทรสาคร ที่ตำบลท่าจีน

เพื่อความสำเร็จของการดำเนินเครือข่ายความร่วมมือในการฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำท่าจีน จึงได้มีการลงนามความร่วมมือระหว่าง จังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี นครปฐม สมุทรสาคร และกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ที่ศูนย์ฝึกอบรมงานอภิบาล “บ้านผู้หว่าน” อำเภอสามพราน จังหวัดนครปฐม เมื่อวันที่ 22 กันยายน 2548 ทั้งนี้ก่อนการลงนามได้มีการประชุมสัมมนาในประเด็นความร่วมมือกันในการฟื้นฟูคุณภาพสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำท่าจีน ในวันที่ 21 กันยายน 2548 โดยมีประเด็นข้อเสนอจากการประชุมครั้งนี้ (สำนักงานสิ่งแวดล้อมที่ 5, 2548)

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีนอย่างเป็นระบบ ทั้งต้นน้ำ กลางน้ำ และท้ายน้ำ โดยกำหนดเป็นวาระสำคัญของพื้นที่ลุ่มน้ำท่าจีน

2. เร่งรัดให้มีการฟื้นฟูและอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลองสาขา ด้วยการลดมลพิษจากแหล่งกำเนิด เช่น คลองภาษีเจริญ คลองมหาชัย คลองเจดีย์บูชา คลองบางแก้ว คลองท่าว่า เป็นต้น
3. สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์ข้อมูล ศูนย์บริการให้คำปรึกษาทางวิชาการให้กับผู้ประกอบการอุตสาหกรรมและฟาร์มสุกร

เป้าหมาย

1. เพื่อให้คุณภาพน้ำในแม่น้ำท่าจีนและคูคลองสาขาเป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
2. พัฒนาเสริมสร้างศักยภาพของชุมชนลุ่มน้ำท่าจีนอย่างยั่งยืน
3. มีการนำวิถีชีวิตและภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการสิ่งแวดล้อม
4. เพื่อการพัฒนาสังคมและคุณภาพชีวิตของคนในสังคมอย่างยั่งยืน

กลยุทธ์

1. การเฝ้าระวังคุณภาพน้ำ
2. ฟื้นฟูและอนุรักษ์แม่น้ำ คู คลองสาขา
3. ส่งเสริมการออกข้อกำหนดท้องถิ่น
4. การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพโดยสภาลุ่มน้ำท่าจีน
5. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของภาคอุตสาหกรรมในการลดมลพิษ
6. ส่งเสริมการจัดหลักสูตรและกิจกรรมการศึกษาเรื่องสิ่งแวดล้อมในสถานศึกษา
7. พัฒนาระบบประชาสัมพันธ์อย่างมีประสิทธิภาพ
8. ส่งเสริมความรู้ด้านเทคโนโลยีการตรวจวัดและวิเคราะห์คุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อให้เกิดการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง
9. ส่งเสริมโครงการเทคโนโลยีสะอาดอย่างต่อเนื่อง
10. ส่งเสริมเกษตรอินทรีย์อย่างครบวงจร
11. สร้างจิตสำนึกของทุกภาคส่วน
12. การตั้งกองทุนสิ่งแวดล้อมและจัดสรรงบประมาณอย่างต่อเนื่อง
13. การท่องเที่ยวทางน้ำเชิงระบบนิเวศน์

ชมรมเรารักคลองท่าสาร-บางปลา: จุดเริ่มที่ใกล้ตัว

คลองท่าสาร-บางปลา เป็นคลองระบายน้ำที่เชื่อมต่อกันระหว่างแม่น้ำแม่กลองในจังหวัดกาญจนบุรี กับแม่น้ำท่าจีนในจังหวัดนครปฐม โดยช่วงหนึ่งของคลองสายนี้ไหลผ่านอำเภอกำแพงแสน ซึ่งมีมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน ตั้งอยู่ ชมรมเรารักคลองท่าสาร-บางปลาได้ก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2545 ชมรมมีบทบาทสำคัญในการเป็นแนวร่วมกับชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีนนครปฐมอย่างต่อเนื่อง ผลจากการดำเนินโครงการที่ผ่านมาชมรมฯ สามารถสร้างเครือข่ายในกลุ่มเยาวชนชนเป็นผลสำเร็จ โดยได้จัดตั้งสมัชชาเยาวชนรักคลองท่าสาร-บางปลาขึ้น 2 โรงเรียนคือโรงเรียนอนุบาลกำแพงแสน และโรงเรียนอินทศักดิ์ศึกษา

จุดเริ่มต้นสำหรับการใช้คลองท่าสาร-บางปลา และชมรมเรารักคลองท่าสาร-บางปลา เป็นห้องปฏิบัติการทางสังคม (Social Lab) สำหรับนิสิตสาขาวิชาเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา และสาขาอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อม น่าจะก่อให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อมหาวิทยาลัยและชุมชน เนื่องจากเป็นการช่วยชุมชนที่อยู่ใกล้มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ในการรักษาสิ่งแวดล้อมให้มีคุณภาพดีขึ้นและยั่งยืน แล้วยังสามารถฝึกให้นิสิตเข้าใจและรู้จักเรียนรู้ชุมชนได้มากขึ้น

การสร้างเครือข่ายคลองในจังหวัดนครปฐม:

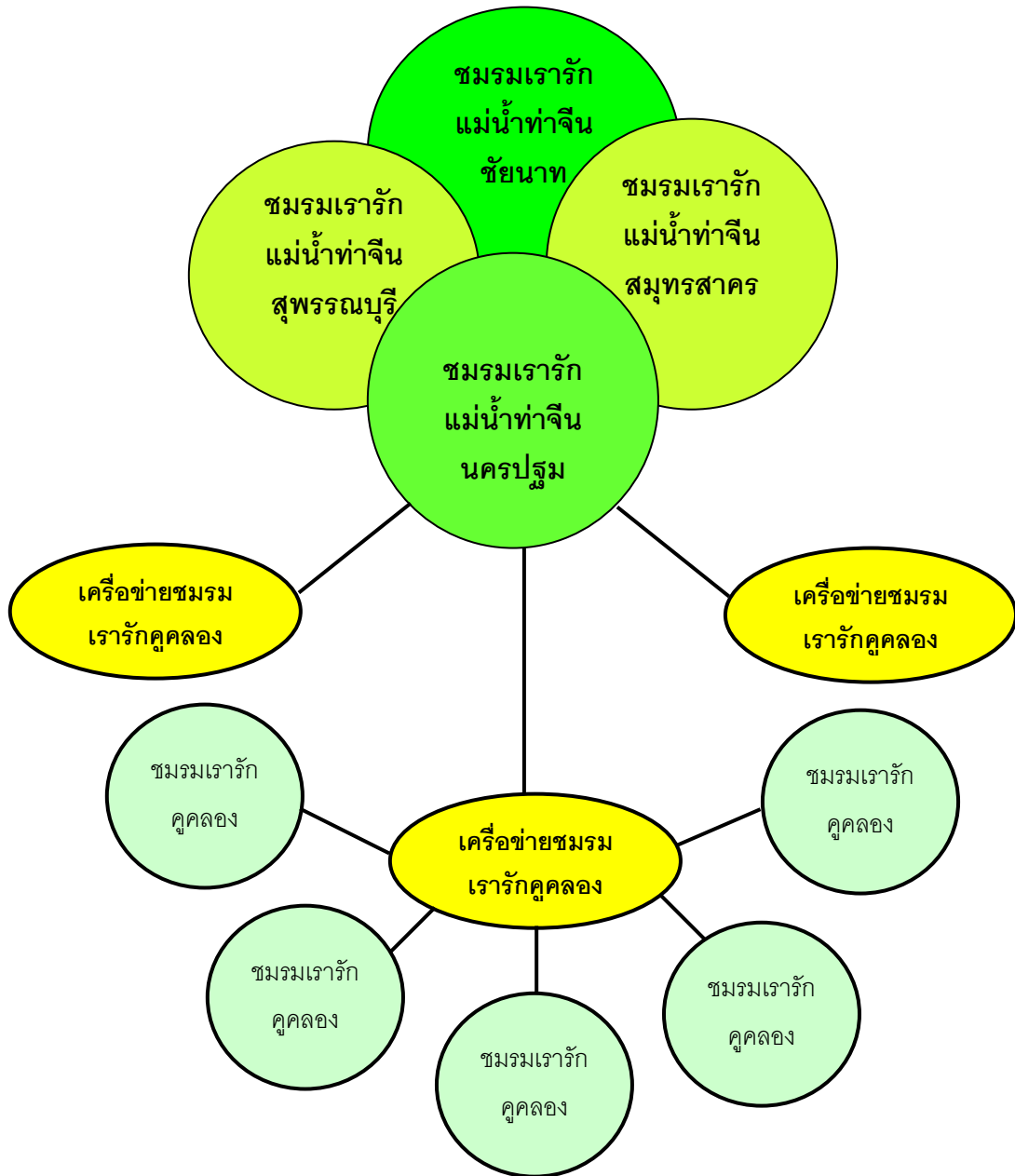
จุดเริ่มสู่การพัฒนาสิ่งแวดล้อมลุ่มน้ำท่าจีน

ยุทธศาสตร์ที่จะนำไปสู่ความสำเร็จในการรักษาสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำท่าจีนนั้น ลำพังเพียงการรักษาสิ่งแวดล้อมเฉพาะในแม่น้ำท่าจีนเพียงอย่างเดียวคงจะไม่ได้ผล เนื่องจากต้นเหตุที่นำมาสู่ความน่าเสียไม่ได้เกิดจากกิจกรรมที่เกิดในแม่น้ำท่าจีนเท่านั้น ดังนั้นการทำงานทางด้านสิ่งแวดล้อมให้ได้ผลจำเป็นต้องสร้างเครือข่ายของคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำท่าจีนได้รับการดูแลด้วย ดังตัวอย่างของชมรมเรารักคลองตำบลบางระกำ ซึ่งประกอบด้วยเครือข่ายชมรมเรารักคลองต่างๆ อีก 25 ชมรมดังนี้ (เด่นศิริ และคณะ, 2547)

1. ชมรมเรารักคลองสวิตชาติ
2. ชมรมเรารักคลองรางเข้
3. ชมรมเรารักคลองบางขโมย
4. ชมรมเรารักคลองรางมะเดื่อ
5. ชมรมเรารักคลองตาหรั่ง

6. ชมรมเรารักคุณคลองผู้ใหญ่นันท์
7. ชมรมเรารักคุณคลองควาย
8. ชมรมเรารักคุณคลองชัยพันธ์
9. ชมรมเรารักคุณคลองผู้ใหญ่นำราญ
10. ชมรมเรารักคุณคลองบางบอน
11. ชมรมเรารักคุณคลองบางมะดัน
12. ชมรมเรารักคุณคลองรางบัว
13. ชมรมเรารักคุณคลองประชาพัฒนา
14. ชมรมเรารักคุณคลองนายจอม
15. ชมรมเรารักคุณคลองนายดี
16. ชมรมเรารักคุณคลองนายจำลอง
17. ชมรมเรารักคุณคลองคึกฤทธิ์
18. ชมรมเรารักคุณคลองปัญญาอุปถัมภ์
19. ชมรมเรารักคุณคลองบางเลน
20. ชมรมเรารักคุณคลองนายเจียบ
21. ชมรมเรารักคุณคลองบางระกำ
22. ชมรมเรารักคุณคลองทางหลวง (หมู่ที่ 8)
23. ชมรมเรารักคุณคลองผู้ใหญ่นมชาย
24. ชมรมเรารักคุณคลองทางหลวง (หมู่ที่ 4)
25. ชมรมเรารักคุณคลองผู้ใหญ่นประสาร

ภาพของความสำเร็จในการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการดูแลรักษาแม่น้ำท่าจีน เกิดจากความร่วมมือจากทุกภาคส่วนตั้งแต่ภาคประชาชนที่อยู่ตามคลองต่างๆ รวมกลุ่มแล้ว จัดตั้งเป็นเครือข่ายในแต่ละท้องถิ่น จากนั้นสานต่อขยายเครือข่ายความร่วมมือระดับท้องถิ่นสู่ระดับจังหวัด และขยายต่อไปจนถึงระดับระหว่างจังหวัดที่อยู่บนลุ่มน้ำเดียวกัน ดังนั้นความสำเร็จของการแก้ปัญหาจึงต้องมองทั้งระบบในลักษณะองค์รวม ไม่สามารถมองแยกส่วนกันได้ กรณีศึกษาของชมรมเรารักแม่น้ำท่าจีนนครปฐม จึงน่าจะเป็นกรณีตัวอย่างของการพัฒนาสิ่งแวดล้อมในระบบเครือข่าย ซึ่งสามารถสรุปให้เห็นลักษณะของเครือข่ายดังนี้ (ภาพที่ 6.4)

ภาพที่ 6.4 แสดงการจัดกลุ่มเครือข่ายระดับคูคลองเชื่อมโยงสู่ระดับจังหวัด

2. เครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษแห่งประเทศไทย

เป็นการรวมกลุ่มของผู้ปฏิบัติธรรมที่กระจายอยู่ทั่วประเทศ และมีแนวคิดในการทำ การเกษตรแบบไร้สารพิษ จึงได้จัดตั้งเป็นเครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษแห่งประเทศไทยขึ้นมา โดยมี ภาระหน้าที่ดังต่อไปนี้ (เครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษแห่งประเทศไทย, 2549)

1. ส่งเสริมองค์กรกสิกรในการทำการกสิกรรมไร้สารพิษ
2. ส่งเสริมและรณนรงค์การรักษาสิ่งแวดล้อม นิเวศวิทยา และการใช้พลังงานที่ เหมาะสม
3. ส่งเสริมให้มีร้านค้าชุมชน ตลาดนัดชุมชน ตลาดนัดกลางของเครือข่าย และร้านค้า องค์กรสมาชิก
4. ส่งเสริมการแปรรูปสินค้าภาคกสิกรรม
5. รณนรงค์ต่อต้านอบายมุขทุกประเภท
6. ส่งเสริมให้มีการเร่งรัดพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณธรรม คุณภาพ คุณประโยชน์
7. ส่งเสริมระบบการออมทรัพย์ระดับท้องถิ่น
8. ส่งเสริมให้มีระบบสวัสดิการในท้องถิ่น
9. ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้กสิกรรมไร้สารพิษ เพื่อเศรษฐกิจพอเพียงตามแนว พระราชดำริ
10. ส่งเสริมให้มีระบบการลด ปลดหนี้ ของสมาชิก
11. ส่งเสริมให้มีการสร้างเครือข่ายชุมชนทุกระดับ
12. ส่งเสริมให้มีการสร้างศูนย์การศึกษาและพัฒนาการกสิกรรมไร้สารพิษ การตลาด การออมทรัพย์ การถนอมและแปรรูปผลผลิต
13. ส่งเสริมระบบสุขภาพะพึงตนเองแบบองค์รวมโดยเน้นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ใน ท้องถิ่น

จากภาระหน้าที่ของเครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษแห่งประเทศไทย ที่ได้กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าการสร้างเครือข่ายทางด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อมในเครือข่ายนี้จะมุ่งในเรื่องของการ

นำเอาศีลธรรมเป็นเครื่องนำทางในการพัฒนา ดังนั้นการรวมกลุ่มเครือข่ายจึงเป็นการรวมกลุ่มคนที่มีธรรมชาติคล้ายคลึงกัน

เพื่อเป็นการกระจายภาระหน้าที่และการทำงานที่ให้บรรลุตามที่ได้กำหนดไว้ และเป็นไปอย่างกว้างขวางจึงได้มีการจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเครือข่ายกิจกรรมไร้สารพิษแห่งประเทศไทยทั่วประเทศ จำนวน 22 ศูนย์ ดังนี้

1. ชุมชนสีมาอโคก
2. กลุ่มส่งเสริมกิจกรรมไร้สารพิษ วังน้ำเขียว
3. ชุมชนดินหนองแดนเหนือ
4. ชุมชนเมฆาอโคก
5. ชุมชนราชธานีอโคก
6. ชุมชนศรีโคตรบูรณ์อโคก
7. ชุมชนสวนสว่างฝัน
8. ชุมชนหินผาฟ้าน้ำ
9. ชุมชนเลไลย์อโคก
10. ชุมชนแก่นอโคก
11. ชุมชนศิระชะอโคก
12. ชุมชนร้อยเอ็ดอโคก
13. ชุมชนทักษิณอโคก
14. ชุมชนปฐมอโคก
15. ชุมชนศรีบูรพาอโคก
16. ศูนย์การเรียนรู้ชมรมเพื่อนช่วยเพื่อน อินทร์บุรี
17. ชุมชนศาลีอโคก
18. ชุมชนเขียงรายอโคก
19. ชุมชนสันตืออโคก
20. ชุมชนวังสวนฟ้า
21. ชุมชนฮอมบุญ
22. ชุมชนธรรมชาติอโคก

สรุปท้ายเล่ม

เนื้อหาสาระทั้งหมดที่อ่านมาทั้งหมด เป็นการรวบรวมจากการศึกษาค้นคว้าและประสบการณ์จากการสอนในรายวิชา การวางแผนโครงการและกิจกรรมทางเกษตรและสิ่งแวดล้อมศึกษา โดยเนื้อหาทั้งหมดได้ครอบคลุมคำอธิบายของรายวิชานี้อย่างครบถ้วน เริ่มตั้งแต่การทำความเข้าใจกับคำต่างๆ ที่ใช้ในวงการด้านการวางแผนโครงการเพื่อวางพื้นฐานสำหรับนิสิตที่เรียนในวิชานี้ และได้เพิ่มกิจกรรมในการทดสอบความเข้าใจและการจัดหมวดหมู่ของคำต่างๆ เหล่านั้นไว้ท้ายบทหน้า ต่อจากนั้นได้วางพื้นฐานแนวคิดเกี่ยวกับการวางแผนโครงการและวิธีการเขียนโครงการ ทั้งรูปแบบการเขียนโครงการแบบประเพณีนิยมและการเขียนแบบตารางเหตุผลต่อเนื่อง โดยจัดกิจกรรมให้นิสิตได้ฝึกหัดวิเคราะห์ความเป็นไปได้ของโครงการตามแนวทฤษฎีที่ได้กล่าวไว้ก่อนหน้า เพื่อให้ นิสิตได้มีประสบการณ์จริงและเกิดความชำนาญในการวิเคราะห์โครงการทางด้านเกษตรและสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังได้เสนอรูปแบบ เทคนิคที่ใช้ควบคุมและประเมินผลโครงการ พร้อมทั้งยกตัวอย่างประกอบให้เห็นอย่างชัดเจน

สำหรับในส่วนขององค์การและเครือข่ายทางด้านสิ่งแวดล้อม ในส่วนแรกได้วางพื้นฐานเกี่ยวกับองค์การ และเชื่อมโยงกับกรณีตัวอย่างเพื่อให้เห็นภาพที่ชัดเจนของการจัดตั้งองค์การ และในส่วนหลังได้รวบรวมเครือข่ายทั้งในภาครัฐและภาคเอกชนที่สำคัญๆ เพื่อการสืบค้นหรือศึกษาต่อไปในรายละเอียด พร้อมยกกรณีศึกษาของเครือข่ายที่ประสบความสำเร็จใกล้ตัวและเห็นเป็นรูปธรรมอย่างชัดเจนในจังหวัดนครปฐม ซึ่งสามารถที่จะนำพานิสิตลงฝึกปฏิบัติการจริงในภาคสนามได้ในโอกาสต่อไป

เพื่อเป็นการประมวลเนื้อหาสาระทั้งหมดของรายวิชานี้ และมองเห็นภาพรวมของทั้งรายวิชา เมื่อนิสิตที่ได้อ่านเอกสารคำสอนนี้แล้วจะได้มองเห็นภาพของความเกี่ยวข้องในแต่ละส่วนได้อย่างชัดเจน จึงขอสรุปเป็น Mind Map ไว้ดังนี้

